

Velkommen til Plan Ø

Årstidernes fletværk er enkle – og komplekse i deres påvisning af øens tavse endelighed, kun omkranset af havets ubrydelige rytme og dets lægende langsomhed. Ølivet er ikke enklere end bylivet, men ølivet åbner op for værdier, som rummer nogle sammensatte kvaliteter, der sjældent fanges levende i bylivets massive og regulerede sanseindtryk. (Foto: Hanne Schultz/net-lodsens.dk)

■ Af Jørgen Rasmussen

Jeg flyttede fra Sjælland til Omø (hvor der bor ca. 200 mennesker) midt i Storebælt for et par år siden, og ø-tilværelsen har efterhånden vist sig at blive en yderst levende sammensmeltning af natur, socialt ø-liv og nogle overvejelser godt på vej til en formuleret *ø-filosofi*. Den filosofi spørger om, hvorvidt et liv her på Omø kan udlægges som en iscenesættelse af idéen om det enkle liv i almindelighed, såvel som ét bud på en *økosofisk dannelsesproces* i særdeleshed. En proces hvor man kan erfare og erkende sig selv som en del af en større kompleks sammenhæng af natur og menneske.

Man må gerne være lidt forrykt for at bo her, og have indtil flere erhverv og talenter. Og det gør vi så efter hver vores bedste evne i det sociale netværks ud-bredte bytteøkonomi, overskuelighed og gennemsigtighed, for øens helhed og for havets endnu større helhed.

Menneskelige kvaliteter, forandringer og hverdagens sammenhænge er på deres egen stilfærdige måde langt mere synlige, og alt andet end kedelige. Færre mennesker kan sagtens fylde ens synsfelt ud (uden at flimre!). Og langsommelighed er essentiel, det vil sige konkret og effektiv sindighed, hvor gøremål får en sund og opbyggelig varighed – lige midt imellem fordybende

ladhed og diskret effektivitet. Ikke et øjeblik længere!

I mange landsbyer kan man slippe helskindet igennem uden at sætte sig spor – selv til fods! En ø er derimod noget så befriende som muligheden for at sætte sig spor, at blive sin egen historie og selv kunne se sine bevægelser i et kraftfelt, hvor vi i et slags selvvalgt skæbnefællesskab *lever og ånder* her og ikke bare kan tage væk, uden at øen rent faktisk forandrer sig. Dan Turèll siger et sted, at storbyens største kvalitet er koblingen af altid at være til rådighed og på samme tid være helt anonym. Herefter kan man nu karakterisere en ø som en storby på et højere plan: Her er vi altid til rå-

Forestillingen om det enkle liv er en smuk idé om en moderne tilværelse, hvor ønsker og behov danner en helhed. Men er det enkle liv enkelt? Udgør det enkle liv et bud på en dannelsesproces, man kunne kalde økologisk – eller økosofisk? En øboer deler sine oplevelser.

dighed for hinanden og naturen i det hele taget, og samtidig er man befriende anonym i forhold til al verdens ubrugelige larm. Udenfor akustisk rækkevidde, simpelthen!

Grænser og ideer smelter sammen

Her holder man sig flydende, også overfor den suspekterede ide om, at alt absolut skal flyde. Vi foretrækker et ånderum ikke uden for verden, men netop lige hér midt i den, i en slags balance mellem at *blive* sig selv og *forblive* sig selv. Endelig rummer en ø en egensindig magi i sin geografiske afgrænsethed, som også betyder noget for vores eksistentielle indsigt i livets endelighed,

eller livets cirkel, hvor faserne igen og igen vender tilbage på nye, virkelige måder.

Disse erfaringer sætter fokus på erkendelser om det enkle liv: Er det enkle liv egentlig enkelt? Ikke uden videre. Forestillingen om det enkle liv er en dragende tankefigur, men problematisk i sin mytologiske udformning, fordi den nemt forfører sine brugere og forenkler, ja alvorligt reducerer, en økologisk forståelse af kompleksitet. Et aktuelt eksempel på dette er den amerikanske inspirerede simple living-bevægelse, som sælger mange billetter herhjemme for tiden. Der er masser af opbyggelige ideer i udgangspunkterne, men jeg håber ikke, at konceptet forsvinder i overskrifter og komfortable godtkøbsbudskaber, som risikerer at fungere som loyal modsætning til samfundets udviklingsbesættelse i øvrigt.

Økologi, økosofi og nye dannelser

Ø-livet er på én gang gennemsigtigt og sammensat. Derfor kan ø-livet ses som et afsæt for nogle kulturbærende værdier såsom mangfoldighed og autenticitet, og noget så suspekt som glæde, som de andre dele af samfundet risikerer at kunne lære noget af. Økologiens inspiration, tanke-sæt og livsformer har spillet en væsentlig rolle i de seneste årtier, først og fremmest tilvejebragt af økologiske fødevarerproducenters utrættelige indsats med at skabe reelle muligheder for et sundt forhold mellem naturen og menneskets krop. Og hvorfor standse de økologiske omlægninger hér?

Udvid økologi til også at omfatte *processer, tankegange og liv i en økologisk form*, der for alvor udforsker forskellighed og samspil på nye overraskende

måder. Hvorfor ensrette verden, når den allerede rummer en mangfoldighed.

Det betyder primært, at økologiens øjenåbnende netværksperspektiver må udvides med *økosofien* (alias øko-filosofien), idet økologi som videnskab ikke i sig selv kan forholde sig til alle de etiske, værdimæssige og metafysiske spørgsmål, som skal holde vandene åbne og sørge for at vi har et levende forhold til naturen. Norske økosoffer som Arne Næss og Sigmund Kvaløy har de seneste 30-40 år bidraget til filosofiske tankegange, som tager fat på betydninger og konsekvenser af økologiens indlejring af mennesket midt i naturen: Radikale opbrud fra den antropocentriske tradition siden Renæssancen, opstilling af en enhedsfilosofi, som indstiller sig på at være modtagelig overfor naturens symbolsprog og signaler for at kunne sprogliggøre vores inderste følelser og intuition, og så ellers en banebrydende forkærlighed for at forbinde alting; det største med det mindste – “bjerge med insekter”, det selvfølgelig med det uigennemskuelige, og helt afgørende; *Det teoretiske med det praktiske*, – især hvordan vi helt konkret får økologiske værdier omsat i praksis. Der findes for eksempel allerede økologiske pengeinstitutter, som intenst arbejder med en anden form for økonomisk helhedstænkning, hvor banken er et dynamisk udgangspunkt for et socialt fællesskab af kunder, tjenesteydelser og arbejdsopgaver. Pengene anvendes til grønne initiativer og således tjener de et naturligt formål.

Arne Næss' filosofi arbejder også med at ombryde traditionel filosofisk antropologi. I denne optik bliver det enkelte selv

Udgangspunktet for Omøs enkle liv er stilheden, der selvfølgelig aldrig er fuldstændig; dog gennemtrænger den på sin egen måde alt andet og synliggør tiden, så man umærkeligt føler sig som en del af noget større. (Foto: Hanne Schultz/net-lodsen.dk)

aldrig en isoleret størrelse, men tværtimod i stand til at vokse og udvikle et *økologisk selv*, som i takt med sine identificerende samspil med andre livsformer danner nye inderlige netværk for at opløse menneskeartens tendens til isolation.

Og det er omtrent hér idéen om *økosofisk dannelse* opstår. Dannelsesbegrebet er kommet på fode igen, og lever nu mere ubundet af antik åndstradition, såvel som af Fru Gads subtile anvisninger. Det drejer sig her ikke kun om at være på omgangshøjde med senmodernitetens flimrende mønstre, men også om en anderledes vandret, det vil sige konkret dannelsesproces, som ikke er bange for at indfælde sig i naturen, sanse og tænke ud fra dens magi og righoldige symbolsprog. Dette medfører en oplagt mulighed for at udvide den toneangivende individualisme indefra og forstå sig selv som del af noget større.

Økosofisk dannelse skal på den politiske dagsorden

Ø-livet er i sin enkelhed såvel som sin kompleksitet en metafor på en samfundsstrategi, som er ved at vise sig i langsom-by-bevægelsen. Det er idéen om den bevidste besindighed, som skaber en konstruktiv modvægt til 140 km/t-samfundets irrationale litet.

Så – *det enkle liv er ikke enkelt, men komplekst i økosofisk forstand*. Betingelserne for at leve ud fra denne mulige kompleksitet er til stede, men er de også til rådighed? En økosofisk dannelse midt i kulturens og samfundets nuværende blindgyder i overflod, desorientering og selvforførelse skal komme fra en mangfoldighed af nye tiltag, som peger udad og gennem vores fælles erkendelser af livsformer, der vil et mere respektfuldt samspil med naturen og vores egen indre naturs værdier. Et økologisk filosofisk indlæg som dette bør slutte af med en opfordring til læseren: Hvordan udvikler vi en økosofisk dannelse, som kan bevidstgøre os om naturens symbolsprog, og på længere sigt omforme dannelsens indsigt til nye politiske dagsordener?

Jørgen Rasmussen (j.ras@mail.dk) er filosofisk dannelseskonsulent og foredragsholder.

Litteratur:

Arne Næss. *Økologi, samfunn og livsstil*. Oslo, 1974/1991.
Sigmund Kvaløy. *Økopolitikk og økofilosofi*. Oslo, 1979.
Tema: Slow cities og det gode liv. Foreningen Dansk Byøkologi nr.2, 2003.
Nogle foretrækker bank – andre andelskassen i Slagelse. Grøn Hverdag nr. 4, 2004.